

**Резолюція конференції
«Екосистемний підхід до гідроенергетики:
Перспективи імплементації у країнах Східного
партнерства»
м. Київ, 04.10.2019 р.**

**Підсумкова резолюція,
затверджена у Києві, 04.10.2019**

Учасники конференції, беручи до уваги стан річок у країнах Східного партнерства та усвідомлюючи внесок гідроенергетики в їх деградацію, вважають за необхідне заявити наступне:

Констатуємо:

1. Гідроенергетика у країнах Східного партнерства наразі є важливою частиною національних енергосистем і відіграє провідну роль у забезпеченні енергетичної безпеки країн. Гідроенергетика має певні переваги серед яких:

- генерація електроенергії без викопного палива, відсутність забруднення повітря продуктами згоряння і викидів вуглецю при роботі ГЕС;
- використання внутрішніх відновлюваних джерел енергії та відсутність залежності від імпорту викопного палива;
- гнучкість режиму вироблення електроенергії і можливість покриття пікових навантажень в енергосистемі.

2. Річки, на яких побудовані каскади ГЕС ще в радянський період (такі як Дніпро, Дністер, Кура, Раздан, Воротан) зазнали практично непоправну деградацію екосистем, і їх відновлення вже майже неможливе без ліквідації гребель.

3. Сучасне будівництво гідро- і гідроакумуючих електростанцій (ГЕС і ГАЕС) та плани розвитку гідроенергетики не проходять належних екологічних оцінок впливу, а їх реалізація призведе до посилення негативного впливу на навколишнє середовище і деградації екосистем. Існуючі практики проведення стратегічної екологічної оцінки (СЕО) і оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС) в основному зосереджені на впливах на

окремі види живих організмів в межах невеликих ареалів і не забезпечують об'єктивної оцінки впливу на навколишнє середовище в розрізі впливу на екосистеми в цілому.

У проєктах щодо пом'якшення наслідків зміни клімату гідроенергетика розглядається як джерело енергії, який не має викидів парникових газів, у той час, як на кліматичну систему вплив здійснюється не тільки при роботі ГЕС і експлуатації водоймищ, а також при виробництві обладнання, будівництві споруд, експлуатації та зняття з експлуатації ГЕС. Це призводить до помилкової думки, що гідроенергетика не має негативного впливу на клімат.

4. У країнах Східного партнерства відсутня нормативно-правова та методична база для застосування екосистемного підходу при оцінці впливу на навколишнє середовище гідроенергетичних планів, програм і проєктів. Екосистемні послуги річок залишаються поза увагою, а їх економічна цінність не оцінюється і не враховується, що призводить до ігнорування їх втрати при реалізації гідроенергетичних проєктів, а також до необґрунтованих уявлень про відносну дешевизну виробленої гідроелектростанціями електроенергії.

5. Застосування екосистемного підходу – ідентифікація та оцінка екосистем і їх послуг, запобігання їх змін і втрат внаслідок впливу об'єктів гідроенергетики – є інструментом переходу до збалансованої гідроенергетики.

6. Сучасний стан розвитку альтернативних джерел енергії, нові можливості накопичення надлишкової енергії, виробленої відновлюваними джерелами енергії і можливості її використання як маневрових потужностей для покриття пікових навантажень, свідчать про існування альтернативних рішень енергозабезпечення крім гідроенергетичних проєктів.

З огляду на вищевикладене, закликаємо:

1. Уряди країн Східного партнерства:

- як Сторін Конвенції про біорізноманіття, розробити нормативно-правові бази для впровадження екосистемного підходу в процедури СЕО та ОВД, зокрема для гідроенергетичних планів, програм і проєктів;
- в правила оцінки впливу ГЕС на навколишнє середовище впровадити методика оцінки впливу «повного циклу» (full cycle) для оцінки впливу на клімат;

- прискорити впровадження інтегрованого управління водними ресурсами з урахуванням потреб усіх водокористувачів та необхідності максимально можливого збереження екосистем і екосистемних послуг;
- заборонити будівництво гідротехнічних споруд, зокрема гребель, на руслах вільно плінних річок (природних водотоках), які перешкоджають вільній, природній течії, і створити відкритий каталог річок, на яких заборонено будівництво будь-яких гідроенергетичних споруд;
- відмовитися від економічних стимулів (зелені тарифи, спеціальні податки та ін.) для стимулювання створення об'єктів гідроенергетики;
- забезпечити застосування екосистемного підходу на водно-басейновому рівні для управління транскордонними річковими басейнами з взаємним визнанням втрат екосистемних послуг і їх компенсації, впровадженням принципу «забруднювач платить», цільовим використанням компенсаційних коштів, адаптацією існуючих виробництв до вимог екосистемного підходу з урахуванням інтересів усіх користувачів екосистемних послуг;
- сприяти поширенню і застосуванню досвіду транскордонного співробітництва України та Молдови в басейні Дністра на інші басейни річок країн Східного партнерства.

2. Профільним міністерствам країн Східного партнерства:

- забезпечити розробку методичної бази, включаючи економічну складову, для введення екосистемного підходу в процедури СЕО та ОВД для гідроенергетичних планів, програм і проектів та в плани управління річковими басейнами з урахуванням європейського досвіду (<https://biodiversity.europa.eu/maes>);
- сприяти системному вивченню екосистем для більш повного врахування екосистемних послуг, що надаються, і з метою їх відновлення та збереження, а також забезпечити підготовку відповідних спеціалістів;
- сприяти проведенню наукових досліджень в сфері екосистемного підходу до гідроенергетики і управління водними ресурсами в цілому, а також інтеграції таких досліджень до європейських, зокрема, шляхом застосування сучасних методів досліджень гідрологічного циклу окремих територій з використанням лізиметрів, що відкриває нові можливості в управлінні річковими басейнами;
- проводити моніторинг стану річкових екосистем як в зонах впливу об'єктів гідроенергетики, так і басейнах річок;

- впроваджувати кращі практики відновлення екосистем;
- законодавчо впровадити правила нормування водокористування ГЕС за «залишковим принципом», тобто із зазначенням тільки режиму екологічного попуску в руслі річки, дотримання якого автоматизувати;
- провести широку освітню програму серед населення на місцевому, національному та міжнародному рівнях щодо цінностей екосистем і вартості екосистемних послуг річок, економічних і соціальних наслідків від їх втрат.

3. Європейський Союз:

- сприяти реформуванню сфери управління водними ресурсами в країнах Східного партнерства та впровадженню інтегрованого управління за водно-басейновим принципом;
- сприяти впровадженню екосистемного підходу в гідроенергетичний сектор, підтримувати наукові та освітні програми пов'язані з екосистемними послугами річкових і дотичних до них екосистем;
- сприяти громадському контролю за розвитком гідроенергетики у країнах Східного партнерства та посиленню впливу громадськості на проєвропейські зміни у цій сфері;
- сприяти пошуку розумних компромісів у подальшому розвитку гідроенергетики для збереження наявних та відновлення порушених екосистем.

**Ecosystem approach
to hydropower:
facilitating the implementation of
European requirements to
development of hydropower sector in
states of Eastern Europe Partnership**

«This project is being implemented with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of National Ecological Centre of Ukraine and partners and do not necessarily reflect the views of the European Union».